

POZICIJA

2014 m. Nr.3.(623)

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS INFORMACINIS LEIDINYS

Leidžiamas nuo 1989 metų

LŽTA ATSTOVAUJA:

Tarptautinei Žmogaus Teisių
Gynimo Federacijų Lygai
FIDH (būstinė Paryžiuje)
www.fidh.org

Europos Žmogaus Teisių
Asociacijai
AEDH (būstinė Paryžiuje)
www.eu.org

Tarptautinei Helsinkio
Žmogaus Teisių Federacijai
IHF (reformuojama)
www.ihf-hr.org

Lietuvos žmogaus teisių
koordinavimo centrui
www.lzta.lt

Asociacijos steigėjai:

Egidijus BIČKAUSKAS
(teisininkas, Kovo -11-tosios Akto signataras)

Vytautas BUDNIKAS
(“Pozicijos” vyr.redaktorius)

Antanas BURĄČAS
(LMA akademikas)

Stasys BUŠKEVIČIUS
(politikas)

Arimantas DUMČIUS
(habil.dr., profesorius, LR Seimo narys)

Stanislovas DOBROVOLSKIS
(kunigas, vienuolis)

Bronius GENZELIS
(profesorius, Kovo11-tosios Akto signataras)

Romas GUDAITIS
(rašytojas, Kovo11-tosios Akto signataras)

Egidijus KLUMBYS
(gydytojas, Kovo11-tosios Akto signataras,
LR Seimo narys)

Bronius KUTAVIČIUS
(kompozitorius)

Justinas MARCINKEVIČIUS
(rašytojas, poetas)

Vytautas MARTINKUS
(rašytojas)

Algimantas NASVYTIS
(architektas)

Kęstutis LAPINSKAS
(LR Konstitucinio Teismo pirmininkas 2008-
2011 metais, Kovo11-tosios Akto signataras)

Juozas OLEKAS
(gydytojas, LR Seimo narys)

Viktoras PETKUS
(Lietuvos Helsinkio grupės steigėjas)

Juras POŽELA
(akademikas)

Pranas RACIŪNAS
(kunigas, vienuolis)

Kazimieras UOKA
(Kovo -11-tosios Akto signataras)

Stasys UOSIS
(habil. dr., profesorius)

(NE)VARŽOMA TEISĖ Į KŪNĄ

arba atsakymas M.A.Pavilonienei .....6 p.

LŽTKC kreipimasis dėl Ukrainos pilietės

Nadeždos Savčenko išlaisvinimo .....10 p.

LŽTKC pareiškimas dėl nepagrįsto

Lietuvos Respublikos piliečių baudžiamojo

persekiojimo Rusijos Federacijoje .....11 p.

Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai

Kopijos:

Lietuvos Respublikos Seimo frakcijoms

Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ORGANIZACIJŲ EKSPERTINĖS IŠVADOS DĖL EUROPOS KONVENCIJOS DĖL SMURTO PRIEŠ MOTERIS IR SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE PREVENCIJOS IR ŠALINIMO

2014 m. spalio 21 d.

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centro (toliau - LŽTKC) ir Lietuvos intelektualų ir nevyriausybinų organizacijų koalicijos bei kitų nevyriausybinų organizacijų ekspertai (toliau – Ekspertai), atlikę Europos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir šalinimo (toliau – Konvencija) ekspertinį vertinimą konstatuoja, kad šiuo metu nėra būtinybės teikti LR Seimui rati-fikuoti minėtą konvenciją, nes Konvencijos nuostatos yra perteklinės Lietuvos teisi-nės sistemos atžvilgiu - LR Konstitucijoje, įstatymuose ir teisės aktuose nėra jokių diskriminacijos nuostatų dėl lyties ar lytinės orientacijos.

Kita vertus abejotina, ar Konvencijos įgyvendinimas Lietuvoje suteiks visuomenei apčiuopiamą naudą, tačiau jis neišvengiamai sukels negatyvius padarinius Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje.

Dėl lyčių diskriminacijos teisės aktuose

Piliečių laisvė ir lygybė prieš įstatymus nepriklausomai nuo lyties ar lytinės orientacijos, yra įtvirtinta visuose pagrindiniuose LR teisės aktuose:

1. Konstitucijos 29 straipsnis nustato, kad „įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs“, kad „žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų **dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu**“.
2. Nediskriminavimo, laisvės ir lygybės principas įtvirtintas ir kituose Konstitucijos straipsniuose: „šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas. Sutuoktinių teisės šeimoje yra lygios (38 str.); „piliečiai turi teisę lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą“ (33 str.); „minties, tikėjimo ir sąžinės laisvė yra nevaržoma“ (26 str.); „žmogus turi teisę turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti“ (25 str.); „kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą ir turi teisę turėti tinkamas, saugias ir sveikas darbo sąlygas, gauti teisingą apmokėjimą už darbą ir socialinę apsaugą nedarbo atveju“ (48 str.).

Taigi LR Konstitucijoje nėra jokių asmens ar bet kurios žmonių grupės diskriminavimo nuostatų, juolab dėl žmogaus lyties ar seksualinės orientacijos.

3. LR Baudžiamasis, Civilinis ir Administracinių teisės pažeidimų kodeksai nustato atsakomybę už diskriminaciją:
  - a. Baudžiamojo kodekso (BK) 169 str. nustato bausmę už diskriminavimą dėl tautybės, rasės, lyties, kilmės, religijos ar kitos grupinės priklausomybės.
  - b. BK 170 str. 1 dalis – „už tikslą platinti, gaminti, įsigyti, siųsti, gabenti, laikyti dalykus, kuriuose tyčiojamasi, niekinama, skatinama neapykanta ar kurstoma diskriminuoti žmonių grupę ar jai priklausančią **asmenį dėl lyties, seksualinės orientacijos**, įsitikinimų ar pažiūrų arba kurstoma smurtauti, fiziškai susidoroti su tokia žmonių grupe ar jai priklausančiu asmeniu“.
  - c. BK 170 str. 2 dalis – nustato atsakomybę tam, kas viešai tyčiojasi, niekina, skatina neapykantą ar kursto diskriminuoti žmonių grupę ar jai priklausančią asmenį **dėl lyties ir seksualinės orientacijos**. Konkreti atsakomybė už diskriminavimą **dėl lyties ir seksualinės orientacijos** nustatyta ir BK 170¹ straipsnyje.
  - d. BK 60 str.1 d.12 p. nusikalstama veika, padaryta dėl neapykantos asmenų grupei ar jai priklausančiam asmeniui dėl amžiaus, lyties, seksualinės orientacijos yra priskiriama prie sunkinančių aplinkybių. Baudžiamojo kodekso specialioji dalis reglamentuoja nusikaltimus žmogiškumui ir karo nusikaltimus, padarytus **dėl lyties** ar kitų motyvų (100 str., 103 str.).
  - e. Baudžiamajame kodekse yra XXI skyrius „**Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui.**“ BK kodekso 13, 129, 135, 138, 147, 150, 151¹, 152, 154, 155, 157 straipsniai nustato sankcijas ir bausmes už seksualinį prievartavimą, priekabiavimą, išnaudojimą ir asmens pažeminimą.
  - f. BK dėl 145, 149, 150, 151 straipsnių pataisos nustato, kad nusikalstamų veikų (dėl smurto artimoje aplinkoje) ikiteisminis tyrimas pradedamas be nukentėjusiojo skundo arba jo teisėto atstovo pareiškimo. To paties siekiama ir dėl 148, 152 ir 165 straipsniuose numatytų nusikalstamų veikų (smurto artimoje aplinkoje požymių), analogiškai papildant BPK 409 straipsnį nauja 3 dalimi.
4. Lygios piliečių teisės taip pat įtvirtintos LR Civiliniame kodekse (CK):
  - a. CK 3.156 straipsnyje nurodyta, kad **tėvo ir motinos teisės ir pareigos savo vaikams yra lygios**, jie turi lygias teises ir lygias pareigas savo vaikams, nesvarbu, ar vaikas gimė susituokusiems, ar nesusituokusiems tėvams. Šiame kodekse nurodyta, kad santuoka sudaroma laisva vyro ir moters valia. „Bet koks grasinimas, prievarta, apgaulė ar kitokie valios trūkumai yra pagrindas santuoką pripažinti negaliojančia.“ (CK. 3.13 str.).
  - b. Kodekse taip pat nurodyta, kad, „už vaiko auklėjimą ir priežiūrą tėvai atsako bendrai ir vienodai „(3.159 str.), kad „vaikui vardas (vardai) suteikiamas tėvų susitarimu, o tėvui ir motinai nesusitarus dėl vaiko vardo, vardas vaikui suteikiamas teismo nutartimi“ (3.166 str.).
  - c. Analogiškai lygios teisės tėvams suteikiamos ir sprendžiant dėl vaiko pavardės (3.167 str.), „tėvas ar motina, pas kurį gyvena vaikas, neturi teisės kliudyti antrajam iš tėvų bendrauti su vaiku ir dalyvauti jį auklėjant“ (170 str.).
  - d. CK yra įtvirtinta ir santuokų sudarymo laisvė. Jame (3.299 str.) nurodyta, kad „prašymas įregistruoti santuoką netenka galios, jei bent vienas asmenų, padavusių prašymą, nustatytu laiku neatvyksta jos įregistruoti arba prašymą atsiima“. Be to šiuo teisės aktu yra įtvirtintos lygios teisės netgi sugyventiniams - jų bendrai įgytas ir naudojamas turtas dalijamas lygiomis dalimis (3.234 str.).
5. Administracinių teisės pažeidimų kodekse (ATPK) taip pat nurodoma, kad „administracinio teisės pažeidimo byla nagrinėjama vadovaujantis visų piliečių lygybe prieš įstatymą ir nagrinėjančią bylą organą (pareigūną) nepriklausomai nuo kilmės, socialinės ir turtinės padėties, rasinio ir nacionalinio priklausomumo, lyties, išsilavinimo, kalbos, santykio su religija, užsiėmimo rūšies ir pobūdžio, gyvenamosios vietos ir kitų aplinkybių“ (252 str.).

6. Lygias piliečių teises bei laisves užtikrina ir bylų nagrinėjimo teismuose procesai, kurios reglamentuoja LR Baudžiamojo proceso (LR BPK) ir LR Civilinio proceso (LR CPK) kodeksai bei LR Administracinių bylų teisenos įstatymas (LR ABTĮ). Pvz., LR BPK 6 str. nustato, jog „teisingumas baudžiamosiose bylose vykdomas vadovaujantis principu, kad įstatymui ir teismui visi asmenys lygūs nepaisant kilmės, socialinės ir turtinės padėties, tautybės, rasės, lyties... ir kitų aplinkybių“. Toliau nurodoma, kad „draudžiama kam nors teikti privilegijų arba daryti apribojimus dėl... žmogaus asmeninių savybių, socialinės bei turtinės padėties.“
7. Analogiški piliečių lygybės principai įtvirtinti ir LR CPK, kurio 6 str. nurodyta, kad „teisingumą civilinėse bylose vykdo tik teismai vadovaudamiesi asmenų lygybės įstatymui ir teismui principu, nepaisydami jų lyties, rasės, tautybės... kitų aplinkybių“.
8. LR ABTĮ 6 straipsnis taip pat nurodo, kad „teisingumą administracinėse bylose vykdo tik teismai, vadovaudamiesi visų asmenų lygybe įstatymui ir teismui, nepaisant lyties, rasės, tautybės, ... ir kitų aplinkybių.“
9. Be to, valstybėje veikia du įstatymai, skirti kovai su diskriminacija - Lietuvos Respublikos Lygių galimybių įstatymas ir Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas. **Minėti įstatymai atitinka tarptautinės teisės normas.** Abiem įstatymais siekiama įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas moterų ir vyrų lygias teises, drausti bet kokią diskriminaciją dėl asmens lyties, įtvirtinant asmenų lygybę, ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, įsitikinimų ar kitokių skirtingumų pagrindu.
10. 2011 metais buvo priimtas LR Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas, kuriuo siekta apginti silpnesniąją lytį – moterį – nuo smurtautojų artimoje aplinkoje, nes tradiciškai pripažįstama, kad moteris fiziškai silpnesnė vyro atžvilgiu.

Konvencijos nuostatų prieštaravimai LR Konstitucijai ir Lietuvos tarptautiniams įsipareigojimams

Konvencijoje itin išplėsta diskriminavimo sąvokos interpretacija. Joje teigiama, kad „moterų diskriminavimo forma apima **visus smurto dėl lyties atvejus, kai moterims sukeliama ar gali būti sukelta ne tik fizinė, bet ir lytinė, psichologinė ar ekonominė žala bei kitokios kančios.**“ (3 str.)

Pažymėtina, kad psichologinės žalos pobūdis, kuris gali atsirasti ateityje arba kitokių galimų kančių įrodinėjimas, yra perdėm problemiškas, todėl išplėstinė smurto sąvoka (fizinis, lytinis, psichologinis, ekonominis bei kitokios kančios) pareikalaus neprognozuojamų pokyčių valstybės teisinėje sistemoje.

Šiuo metu LR BK reglamentuoja bausmes už bet koki smurtą prieš asmenis, neišskiriant kokios nors jo formos nei vyro, nei moters atžvilgiu. Tuo tarpu platesnis diskriminavimo formos apibrėžimas Konvencijoje deklaruoja atsakomybės ir bausmės išskirtinumą dėl smurtavimo tik moterų atžvilgiu. Tai reiškia, kad **vienos lyties asmens teises iškeliamos aukščiau už kitos lyties asmens teises ir laisves, kas neabejotinai reiškia vienos lyties diskriminaciją kitos lyties atžvilgiu**, o tai prieštarauja Lietuvos valstybės priimtiems tarptautiniams įsipareigojimams bei ratifikuotoms konvencijoms dėl žmogaus teisių:

1. Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje skelbiama, kad „*kiekvienas turi teisę naudotis visomis šioje Deklaracijoje paskelbtomis teisėmis ir laisvėmis be jokių skirtumų, pavyzdžiui, dėl rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos, politinių ar kitokių įsitikinimų, nacionalinės ar socialinės kilmės, turtinės, gimimo ar kitokios padėties*“ (2 str.), kad „*visi žmonės yra lygūs įstatymui ir nediskriminuojami turi teisę į lygią įstatymo apsaugą. Visi turi teisę į lygią apsaugą nuo visokios diskriminacijos, pažeidžiančios šią Deklaraciją, ir nuo visokio tokios diskriminacijos kurstymo*“ (7 str.).

2. Europos žmogaus pagrindinių teisių ir laisvių konvencijoje taip pat įtvirtinta teisė, kad būtų gerbiamas kiekvieno žmogaus „*asmeninis ir jo šeimos gyvenimas, buto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas*“ (8 str.), „*kiekvienas turi teisę į minties, sąžinės ir religijos laisvę; tai teisė laisvai keisti savo religiją ar tikėjimą, taip pat tiek vienam, tiek kartu su kitais, viešai ar privačiai, laisvai skelbti savo religiją ar tikėjimą, laikant pamaldas, atliekant apeigas, praktikuojant tikėjimą ir mokant jo*“ (9 str.). 14 straipsnyje pažymėta, kad „*naudojimasis šios Konvencijos pripažintomis teisėmis ir laisvėmis turi būti garantuojamas be jokios diskriminacijos dėl lyties, rasės, odos spalvos, kalbos, religijos, politinių ir kitokių įsitikinimų, nacionalinės ar socialinės kilmės, priklausymo tautinei mažumai, nuosavybės, gimimo ar kitokio statuso*“. O 15 straipsnis nustato, kad „*jokia šios Konvencijos nuostata negali būti aiškinama kaip suteikianti kuriai nors grupei ar asmeniui teisę atlikti kokius nors veiksmus, kuriais siekiama panaikinti numatytas teises ir laisves ar jas daugiau apriboti nei numatyta šioje Konvencijoje*“.

3. Analogiškus įsipareigojimus Lietuva prisiėmė pasirašydama Tarptautinį pilietinių ir politinių teisių pakta, kurio 14 str. 1 dalis nustato, jog „*visi asmenys teismams ir tribunolams yra lygūs*“. Pakto II dalies 2 straipsnyje Lietuva įsipareigojo „*gerbti ir visiems esantiems jos teritorijoje bei priklausantiems jos jurisdikcijai asmenims užtikrinti teises, pripažįstamas Pakte, be jokių skirtumų, tokių kaip lytis, įsitikinimai ir kt.*“ Taigi minėtu dokumentu valstybė įsipareigojo „*užtikrinti vyrams ir moterims lygias teises naudotis visomis Pakte išvardytomis pilietinėmis ir politinėmis teisėmis*“ (3 str.). Pakto 5 straipsnio 2 dalyje netgi nurodyta, kad „*negali būti leidžiama kaip nors apriboti ar sumažinti pagrindines žmogaus teises, pripažintas ar galiojančias pagal kokios nors šalies įstatymus, konvencijas, taisykles ar papročius, ta*

dingstimi, kad šis Paktas tokių teisių nepripažįsta ar jas pripažįsta mažesniu mastu.“ „Visi žmonės yra lygūs įstatymui ir turi teisę į vienodą, be jokios diskriminacijos įstatymo apsaugą“ (26 str.). Šiuo atžvilgiu įstatymas turi drausti bet kokią diskriminaciją ir užtikrinti visiems vienodą ir veiksmingą apsaugą nuo diskriminacijos, tarp jų ir **lyties**, pažiūrų ar kokio nors kito požymio pagrindu.

4. Piliečių lygybė ir bet koks diskriminacijos draudimas įtvirtintas ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 str., kuriame nurodoma, kad „įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs. Žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu.“ Tad šiuo atveju išskiriant kurią nors lytį arba akcentuojant išskirtines moterų teises, neišvengiamai pažeidžiamas lyčių lygybės principas, o tuo pačiu Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos, Europos žmogaus pagrindinių teisių ir laisvių konvencijos, Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto, galiausiai ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatos.

Teisinės kolizijos

Atkreiptinas dėmesys, kad ir šiuo metu įrodinėjimo prievolė skundžiamajam yra įtvirtinta LR Lygių galimybių įstatyme, kurio 4 str. nurodo, jog „teismuose ar kitose institucijose nagrinėjant asmenų skundus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, lytinės orientacijos ar kitu pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, **preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo**“.

Nesvarstant to, kiek minėto įstatymo nuostatos atitinka Konstitucijos 31 str. įtvirtintą asmens nekaltumo prezumpciją, akivaizdu, kad ratifikavus Konvenciją ir atitinkamai priėmus privalomas įstatymų pataisas mūsų teisėje nekaltumo prezumpcija bus taikoma dar rečiau.

Svarbi aplinkybė ta, kad daugelį psichologinio, ekonominio ar emocinio smurto atvejų objektyviai neįmanoma iširti, nes smurtavimo faktas neretai priklauso ne tik nuo **smurtautojo** elgesio, bet ir nuo **aukos** dvasinės savijautos - sudirgęs, blogos fizinės savijautos asmuo gali neadekvačiai reaguoti į kito asmens elgesį. Tokiu būdu įstatymu nustatius, kad sukelta emocinė, psichologinė kančia ar netinkama asmens priežiūra yra laikytina smurtavimu, neišvengiamai teks teisiškai reglamentuoti ir tokio smurtavimo veiksmų vertinimą, pasitelkiant psichologijos ir psichiatrijos mokslą.

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuva turi itin skaudžią sovietmečiu sukauptą piktnaudžiavimo psichiatrija patirtį. Visuomenei teks ypatinga užduotis - stebėti, kad ši „patirtis“ nebūtų skleidžiama, ypač tuo atveju, kad kitas asmuo gali manyti, jog jis nepakankamai prižiūrimas, kad vieno asmens elgesys kelia kitam asmeniui psichologinę kančią, kad vyro elgesys verčia moterį jaustis ekonomiškai priklausomą nuo jo (ekonominis smurtas) ir kt. Pastaroji smurto sąvoka siejama su mūsų visuomenėje tradiciškai įtvirtinta vyro pareiga išlaikyti šeimą, kuri suponuoja pastarojo pareigą išlaikyti moterį, kas dažnai yra susiję su šeimos pajamų ir išlaidų kontrole, tuo tarpu minėtą kontrolę jau galima traktuoti kaip moters laisvės apribojimą.¹

Ypač svarbu tai, kad daugeliu atvejų Konvencija revizuoja šalies paprotinę teisę, kai teisiųjų papročių svarba nuolat didėja „ir ši aplinkybė siejama su besiplečiančia teisės samprata – įstatymų leidėjas vis dažniau traktuoja teisę plačiąja prasme, kai žmogus gali tikėtis teisinės gynybos ne tik valstybės nustatytoms, bet ir paprotinėms ar net moralinėms normoms“.²

Dėl teisinės sąvokos socialinės lytis

Teisiniu požiūriu ypač ydingas Lietuvos valstybės teisei sistemai yra Konvencijos 4 straipsnis, kuriame „šalys smerkia bet kokias moterų diskriminavimo formas ir nedelsdamos imasi teisiųjų bei kitų priemonių...“. Šioje dalyje Lietuvos valstybė turėtų priimti ne tik įsipareigojimus panaikinti moteris diskriminuojančius teisės aktus (kurių nėra) bei praktiką, bet ir **įgyvendinti priemones nediskriminuoti asmens dėl socialinės lyties, lytinės orientacijos, lyties tapatybės arba kito statuso**. Tokiu būdu socialinės lyties sąvoka turi būti įtraukta į valstybės teisinę sistemą, o tai neišvengiamai suponuoja pareigą teisės aktuose nurodyti pasekmes, kurios laukia smurtautojų **dėl asmens socialinės lyties**.

Kadangi socialinės lyties samprata nėra pakankamai moksliskai pagrįsta, ją derėtų priskirti mokslinių eksperimentų ir socialinių įsitikinimų sričiai, o tai reiškia, kad skubiai keisti valstybės nacionalinius teisės aktus ir Konstituciją dėl socialinių įsitikinimų, kurių

nepatikrino nei praktika, nei laikas, nėra pakankamo pagrindo.

Konvencija neigia pamatines piliečių laisves

Konvencijos 6 straipsnis nustato pareigą valstybei imtis reikiamų teisiųjų ir kitokių priemonių, kad valstybės mastu būtų įgyvendinama veiksminga, išsami ir koordinuota politika. Jį paaiškina Konvencijos 11 straipsnis, kuriame valsty-

1 http://www.ku.lt/wp-content/uploads/2013/04/2005_nr_01_110-121.pdf

2 V.Mikelėnas. Vilnius: Justitia, 1999

bė įpareigojama remti mokslinius tyrimus, susijusius su smurto formomis, t.t. socialiai sukonstruoto vaidmens tyrimus, susijusius su socialinės lyties sampratos įtvirtinimu. Konvencijos 12 straipsnyje valstybė įsipareigojama **skatinti** vyrų ir moterų socialinio ir kultūrinio elgesio modelio **pokyčius** siekiant išnaikinti prietarus, papročius, tradicijas ir visą kitą praktiką, grindžiamą moters nepilnavertiškumo idėja ar stereotipiniais moterims ir vyrams priskiriamais vaidmenimis. Pastarasis įsipareigojimas negali būti siejamas su smurtu prieš moteris: **siekis naikinti papročius ir tradicijas** dėl tariamai stereotipinių moterims ir vyrams priskiriamų vaidmenų **negali būti siejamas su lietuvių tautos kultūrinių, istorinių ir dvasinių vertybių puoselėjimu**. Lietuvoje gyvenančių tautų nacionalinių tradicijų naikinimo siekis nedera su demokratijos samprata bei asmens pažiūrų ir įsitikinimų laisvę. Valstybė negali keisti mokymo medžiagą ir formalių švietimo bei mokymo programas (įtraukdama į jas **socialinės lyties, lytinės orientacijos, lyties tapatybės ar kito statuso aspektus**), nepažeisdama **konstitucinės piliečių teisės auklėti vaikus pagal savo dorovinius įsitikinimus**.

Valstybės priimti įsipareigojimai nedera ir su kitais pagrindiniais valstybės tarptautiniais įsipareigojimais, pvz., su Visuotinės Žmogaus Teisių Deklaracijos 26 straipsnio trečiosios dalies nuostata, kurioje nurodoma, kad „**tėvai turi pirmenybės teisę parenkant savo vaikų mokymą**.” Konvencija eliminuoja Deklaracijoje nurodytą tėvų teisę pasirinkti vaikų mokymą pagal įsitikinimus, t.y. **teisę apsaugoti vaikus nuo jiems nepriimtinos informacijos seksualiniais lyties klausimais**.

Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto I dalyje (1 str.) nurodoma, kad „visos tautos turi apsisprendimo teisę. Remdamosi šia teise, jos laisvai nustato savo politinį statusą ir laisvai vykdo savo ekonominę, socialinę ir kultūrinę plėtrą“. Lietuvos valstybė pripažino, kad „kiekvienas žmogus turi teisę nekludomai laikytis savo įsitikinimų“ (19 str.) ir įsipareigojo „gerbti tėvų ir atitinkamais atvejais – teisėtų globėjų **laisvę rūpintis savo vaikų doroviniu auklėjimu pagal savo pačių įsitikinimus**“ (18 str.). Tarptautiniame ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių pakte Lietuvos valstybė įsipareigojo gerbti tėvų laisvę parinkti savo vaikams mokyklas ir **užtikrinti dorovinį savo vaikų auklėjimą pagal savo pačių įsitikinimus** (13 str.).

Tokiu būdu Konvencijos įpareigojimai pažeidžia teisėtus Lietuvos valstybės piliečių lūkesčius.

Lietuvos Respublikos Seimas, skelbdamas Konstitucinį aktą dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje (Aktas yra sudedamoji Konstitucijos dalis), jo preambulėje yra pažymėjęs, kad **Europos Sąjunga gerbia savo valstybių narių nacionalinį tapatumą ir konstitucines tradicijas**.

Konvencija supriešina piliečius

Konvencija skatina piliečių įskundimus, nes kiekvienas asmuo, kuris **mano, kad bus vykdomas** bet koks fizinis, emocinis ar psichologinis smurtas, privalo apie tai pranešti kompetentingoms organizacijoms arba institucijoms (27 str.). Tokiu būdu yra skatinami įskundimai dėl emocinio arba psichologinio smurto (juos sunkiausia nustatyti). Jų neabejotinai padaugės, kai valstybė ims taikyti baudžiamąsias ar kitokias teises sankcijas už bet kokią nepageidaujamą žodinį, nežodinį ar fizinį seksualinį elgesį, kenkiantį žmogaus orumui, ypač už priešišką, menkinančią, žeminančią ar įžeidžiančią aplinką (Konvencijos 40 str.).

Šiuo metu pagrindą skundams dėl pažeistų moterų teisių teikia Moterų ir vyrų lygių teisių ir galimybių įgyvendinimo įstatymo nuostatos, apibrėžiančios seksualinio priekabiavimo pasekmes. Jose priekabiavimas traktuojamas kaip užgaulus, žodžiu ar veiksniu išreikštas seksualinio pobūdžio elgesys su asmeniu, su kuriuo sieja darbo, tarnybiniai ar kitokio priklausomumo santykiai. Byla keliami gavus nukentėjusio asmens skundą ir asmuo baudžiamas, jeigu „prispyrė materialiai ar tarnybiškai priklausomą moterį lytiškai santykiauti ar kitokia forma tenkinti lytinę aistrą“ (BK 119 str.). „Išimtiniais atvejais, kai byla turi ypatingą visuomeninę reikšmę, ar nukentėjusioji dėl BK 119 str. nurodyto nusikaltimo bei dėl bejėgiškos būklės, priklausomybės nuo kaltinamojo ar dėl kitokių priežasčių neįstengia ginti savo teisių ir teisėtų interesų, prokuroras turi teisę iškelti tokią bylą ir nesant skundo“.

Per pastaruosius metus yra išaiškintos vos kelios panašaus pobūdžio bylos. Tačiau ratifikavus Konvenciją ir pradėjus taikyti baudžiamąsias sankcijas dėl bet kokio priešiško, net ir nepadoraus elgesio tam tikros neapibrėžtos socialinės lyties atžvilgiu, įskundimų nepagrįstų pranešimų, tarpusavio sąskaitų suvedinėjimų ar kitokio pobūdžio bylų teismuose bei piktnaudžiavimų, žymiai padaugės.

Eliminuojamas susitaikymo institutas

Lietuvos teismų praktikai svarbią įtaką turės Konvencijos 47 straipsnio nuostata, pagal kurią Lietuvos teismai primdami nuosprendį, privalės atsižvelgti į kitų šalių priimtus galutinius nuosprendžius – ši nuostata susaisto mūsų teismų sprendimus su Konvenciją ratifikavusių šalių teismų praktika.

Ypač atkreiptinas dėmesys į Konvencijos 55 straipsnį pavadinimu *Ex parte ir ex officio* (procesas). Jame nurodyta, kad valstybė, tirdama Konvencijos 35, 36, 37, 38 ir 39 straipsniuose nustatytą nusikalstamą veiką ir taikydama baudžiamąjį persekiojimą, **privalo nesiremti vien aukos paduotu skundu ar pareiškimu. Ji turi tęsti procesą, tarp jų ir baudžiamąjį persekiojimą, net ir tuo atveju, jei auka atsiima savo pareiškimą** arba skundą. Tokiu būdu, asmuo,

pasiskundęs dėl psichologinio ar emocinio smurto, nebegalės nutraukti proceso, o tai reiškia, kad valstybė privalės atsakyti tokio pobūdžio bylose susitaikymo instituto, kurio paskirtis įvykdyti teisingumą ir, išsprendus konfliktą, atstatyti tarp šalių teisinę taiką.

Konvencijos nesuderinamumas su LR Konstitucija

Konvencijos priežiūrai šalys įsteigė GREIVIO ekspertų grupę (The Group of experts on action against violence against women and domestic violence), kuri prižiūrės, kaip šalys įgyvendina Konvenciją (66 str.). Minėtai grupei suteiktos ypatingos teisės ir įgaliojimai. Pvz., GREIVIO ir kitų vizituojančios delegacijos narių neleidžiama sulaikyti, suimti, konfiskuoti jų asmeninį bagažą, imtis prieš juos bet kokių juridinių priemonių dėl jų pasakytų ir parašytų kalbų. Tai asmenys turintys imunitetą, prilyginami užsienio šalių vyriausybės atstovams. Jokia konvencija, įskaitant ir Genocido (Konvencija dėl kelio užkirtimo genocido nusikaltimui ir baudimui už jį), taip griežtai nereglamentuoja jos įgyvendinimo. Pamatinė žmogaus teisių Orhuso konvencija (JT Europos ekonominės komisijos konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimančias sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais) nustato nepivalomas (nekonfrontacinio, neteisminio, konsultacinio pobūdžio) priemones patikrinti, kaip yra laikomasi jos nuostatų -14 str. (Orhuso konvencija reguliuoja žymiai platesnę žmonių teisę - apsaugoti ir užtikrinti kiekvieno asmens ir būsimų kartų teisę gyventi sveikatai bei gerovei palankioje aplinkoje).

Konvencijos 73 straipsnyje pabrėžiama, kad jos „nuostatos neturi įtakos nacionalinės teisės aktų ir privalomų tarptautinių dokumentų jau galiojančioms ar galinčioms įsigaliooti nuostatoms, pagal kurias yra ar bus suteikiamos panašios teisės asmenims, užkertant kelią smurtui prieš moteris ir šeiminiam smurtui ir su juo kovojant.“ Tai reiškia, kad valstybė savo Konstituciją ir tarptautinius įsipareigojimus vidaus teisėje gali taikyti tiek, kiek tai neprieštarauja Konvencijai. Todėl Vyriausybės įsipareigojimas Konvencijos pagrindu keisti įstatymus ir Lietuvos Respublikos Konstituciją yra tiesiogiai susijęs su piliečių įsitikinimų laisvės ir atitinkamai su valstybės suvereniteto apribojimu, nes įstatymų leidėjas turės priimti sprendimą ne tik dėl teisinių, bet ir dėl vertybinių dalykų. Šiuo atveju skirtingai nei totalitarinėje valstybėje, demokratijos sąlygomis yra privaloma atsiklausti visuomenės nuomonės, t.y. surengti visuotinį referendumą, nes „Konstitucijai visi įstatymai turi paklusti ne tik dėl to, kad ji turi aukščiausią juridinę galią, bet ir dėl to kad ji įkūnija teisę – tautos valią, privalomą ne tik piliečiams bet ir pačiam įstatymų leidėjui.“³

SAULIUS ARLAUSKAS
KRESCENCIJUS STOŠKUS
VYTAUTAS BUDNIKAS
TOMAS ŠALKAUSKAS

- MRU teisės profesorius, daktaras
- filosofas, humanitarinių mokslų daktaras
- Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centras
- Nacionalinė šeimų ir tėvų asociacija

3 Alfonsas Vaišvila „Teisės teorija“, Justitia. Vilnius, 2000.

(NE)VARŽOMA TEISĖ Į KŪNĄ arba atsakymas M.A.Pavilionienei

Lapkričio 11 d. portalas „Delfi“ paskelbė Seimo narės M.A.Pavilionienės straipsnį „Apie meilę žmonėms“¹. Skaitytojai autorę žino kaip nenuilstamą moterų ir seksualinių mažumų teisių gynėją bei lyčių gausinimo šalininkę. Pastarasis straipsnis papildė temų foną, kai ko ne kasdien brukama į galvas žinia, kad Lietuvos visuomenė homofobiška, kad lietuviai nepakantūs kitiškiškumui, konservatyvūs ir tikri tamsuoliai.

Autorė savo straipsnyje nešykšti menkinamų epitetais oponentams, išvadindama juos profesiniais ir politiniais neišprusėliais, religiniais fanatikais, suabsoliutinančiais tradi-

¹ <http://www.delfi.lt/news/ringas/politics/ma-pavilioniene-apie-meile-zmonems.d?id=66342144>

cinių lyčių reikšmę. Anot politikės, žmonės Lietuvoje „teberūšiuojami, dirbtinai žalojami ir laužomi jų gyvenimais“. Tiesa, kas ir kaip juos rūšiuoja ir laužo, autorė nutyli, – toks politikės įprotis švaistyti menkinamaisiais epitetais idėjiniams priešams nepateikiant svarių argumentų.

Vis dėlto kai ką M.A.Pavilionienė pamini: LR Seime yra žmonių, kurie svaičioja apie gyvybės, šeimos, vaiko interesus, tautos tradicijų, moralės normų saugojimą ir teikia įstatymų projektus, pažeidžiančius žmogaus, moters ir vaiko teises. Jie siekia riboti susirinkimų ir minties, raiškos laisvę, vaiko teisę žinoti, moters teisę į savo kūną. Pastaroji „teisė“ sudomino labiausiai.

Moters teisė į savo kūną neminima nei Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje, nei Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje, nei LR Konstitucijoje. Žinoma, M.A.Pavilionienės būčiau priskirtas prie neišmanėlių, tačiau tokiais vadinti daugybę pasaulio politikų ir mokslininkų rizikinga. Visuotinės žmogaus

teisių deklaracijos redagavimo darbe dalyvavo įvairių valstybių ir kultūrų atstovai - Europos, Indijos, Kinijos, Libano, Čilės, Egipto ir kt. 1948 m. parašais deklaracijos tekstą iš karto patvirtino 48 valstybės (8 susilaikė, bet nė viena neprieštaravo).

Tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose dažnai minima prigimtinė žmogaus teisė į gyvybę (Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 3 str.). Ji nurodoma ir LR Konstitucijos 19 bei 24 straipsniuose. Pasiremddama ja prieš abortus kovoja krikščionių Bažnyčia. Tačiau moters teisė į kūną neminama. Tikėtina, politikė turėjo galvoje žmogaus teisę į kūno neliečiamumą ir vientisumą, kurią reglamentuoja LR Civilinio kodekso 2.25 straipsnis. Jame nurodoma, jog „fizinis asmuo neliečiamas (1 d.), asmuo raštu gali nustatyti savo kūno panaudojimo būdą po mirties, laidojimo tvarką ir būdą“ (3 d.) ir kt. Tačiau LR Civilinis kodeksas šią teisę apibrėžia ne vien moters, bet ir vyro atžvilgiu. Tad politikė, sąmoningai ar ne, pabrėžia vienos lyties išskirtinumą kitos atžvilgiu ir taip skatina lyčių diskriminaciją, kurią griežtai draudžia tarptautinė teisė ir Lietuvos Respublikos įstatymai.

Pasakų knyga

Toliau straipsnyje autorė piktinasi Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyba (ŽEIT), nes ši savo išvadose rekomendavo bibliotekoms žymėti amžiaus ribojimo ženklų N.Dangvydės pasakų knygą „Gintarinė širdis“. Anot politikės, tai akivaizdi cenzūra: „cenzoriai“ knygos meninį aprašymą prilygino šeimos vertybių niekinimui ir kitokių šeimos formų skatinimui. Neslėpdama pasipiktinimo autorė kaltina ŽEIT pamynus pamatines žmogaus teises. Jos nuomone, pažeista Konstitucija, kuri saugo prigimtines žmogaus teises ir laisves (18 str.) bei neliečiamą žmogaus privatų gyvenimą (22 str.). Kokios prigimtinės teisės yra pažeidžiamos, detaliau politikė nenurodo. Manipuliuodama Konstitucijos nuostatomis, ji užsipuola ŽEIT, tvirtindama, jog „cenzūra“ kenkia tarptautiniam Lietuvos valstybės įvaizdžiui. Ta proga nepašyktima priekaištų LR Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymui, nes būtent juo remdamasi minėta tarnyba uždraudė platinti N.Dangvydės pasakų knygą. Anot politikės, įstatymas prilygsta autoritarinių Rusijos, Baltarusijos režimų įstatymams ir žmogaus teisių pažeidinėjimams posovietinėje erdvėje, pažeidžia asmens kūrybos laisvę, nes „cenzoriai“, vadovaudamiesi įstatymo 4 str. 16 punktu, draudžia niekinti šeimos vertybes, skatinti kitokią nei LR Konstitucijoje ir Civiliniame kodekse įtvirtintą šeimos sampratą.

Čia pat, prieštaraudama sau, politikė teigia, kad minimo įstatymo 4 str. 10 punkto nuostata nurodo, jog nepilnamečiui neigiamą poveikį daro informacija, kurioje „kursoma diskriminacija dėl tautybės, rasės, lyties, neįgalumo, lytinės orientacijos, religijos ar kitokios priklausomybės“. O įstatymo 6 str. 2 punktas nurodo, kad „informacija, kuri yra reikšminga mokslui, meniniam vystymuisi ar mokymui, nepriskiriama neigiamą poveikį darančiai informacijai“. Pasiremddama pastarosiomis formuluotėmis autorė

mėgina įrodyti, kad N.Dangvydės pasakų knyga „Gintarinė širdis“ laikytina mokslo kūrinio ar vaikų mokymo priemone.

Deja, pasak profesionalų – tai tik pasakų rinkinys, teisingiau, „perrašytos“ lietuviškos pasakos, kuriomis siekiama pakeisti nepilnamečių vaikų požiūrį į lytiškumą, tradicinę šeimos sampratą. Ji neatitinka jokių mokymo priemonės kriterijų ir būtent todėl joje pateikiama informacija priskirtina prie neigiamą poveikį vaikams darančios informacijos, kurią būtina riboti. ŽEIT priėmė atitinkamas rekomendacijas vadovaudamasi LR Konstitucija, siekdama apginti konstitucines tėvų ir globėjų teises auklėti vaikus pagal savo dorovinius įsitikinimus. Taigi, dura lex, sed lex (griežtas įstatymas, bet įstatymas, lot.).

A.M. Pavilionienė ŽEIT sprendimą apskundė Seimo Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai. Tačiau pastaroji, neradusi jokių pažeidimų, nutraukė skundo tyrimą.

Apsaugos garantijas šeimos vertybėms teikia ne tik LR Konstitucija, bet ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, kurios 12 str. skelbia, jog „vyrai ir moterys, sulaukę santuokinio amžiaus, turi teisę tuoktis ir sukurti šeimą pagal šią teisę reguliuojančius valstybės vidaus įstatymus“ (čia ir toliau išryškinta cituojant – V.B.). Taigi ES teisė suteikia valstybėms narėms diskreciją pačioms spręsti, kokią šeimos politikos kryptį pasirinkti. LR Konstitucija garantuoja tėvams teisę nevaržomai rūpintis vaikų doroviniu auklėjimu pagal savo įsitikinimus.

LR Konstitucijos 38 str. skelbia, kad „šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas. Valstybė saugo ir globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę“. Ten pat nurodoma, kad santuoka sudaroma laisvu vyro ir moters sutarimu. O Konstitucijos 26 str. skelbia, kad „tėvai ir globėjai nevaržomi rūpinasi vaikų ir globotinių religiniu ir doroviniu auklėjimu pagal savo įsitikinimus“.

Ar M.A. Pavilionienė gerbia pastarąją tėvų ir globėjų teisę? Abejonės kyla skaitant raginimus ratifikuoti vadinajamą Stambulo konvenciją (Europos Tarybos konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir šalinimo).

Stambulo konvencija

Kaltindama veidmainystėmis tautinių ir nekintamų europinių vertybių saugotojus, politikė užsipuola Lietuvos žmogaus teisių asociacijos informacinį leidinį „Pozicija“ (2014, Nr. 2), kuris, anot jos, alsuoja „neapykanta žmonėms“. Politikė teigia, kad minėto leidinio straipsnių autoriai nepripažįsta žmogaus teisių ir lyčių lygybės. Žongliuodama stereotipiniais marksizmo-leninizmo teiginiais apie religinį radikalizmą, nacionalizmą, religijos tarnų dviveidį gyvenimo būdą, autorė straipsnyje įsijaučia bemaž į proletariato vado vaidmenį ir patetiškai sušunka: „O nemokšiškume! Kad taip būtų galima įstatymais panaikinti neišprusimą!“

Šis jausmų protrūkis straipsnio autorę ištiko perskaičius tame pačiame „Pozicijos“ numeryje išspausdintą teisininkės, Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarės Z.

Šličytės nuomonę apie reprodukcinės technologijas. Seimo narę papiktino teisininkės teiginys, jog „neužtenka gerbti ir nepersekioti visuomenės narių dėl jų seksualinės orientacijos ar lytinės tapatybės, o būtina šitą žmonių grupę reklamuoti ir privilegijuoti, visuotinai propaguoti jos gyvenimo būdą.[...] Krikščionybė susilaikymą ir saikingumą pripažįsta dorybe, o jai oponuojanti pasaulėžiūra propaguoja besaikį mėgavimąsi viskuo, ypač svaigalais ir lytiniais aktais.“

„Pozicija“ (2014, Nr.2) išspausdino ir rašytojos, Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarės ir Lietuvos moterų sąjungos įkūrėjos Vidmantės Jasukaitytės straipsnį „Mirties kultūra kelia koją į Lietuvą“, kuriame rašytoja teigia, jog lyčių lygybės propaguotojos „vardan lytinio švietimo numato mokyklose vaikučiams dalyti prezervatyvus, o merginoms iki dvidešimties metų nemokamai daryti abortus. [...] Tai, kad mūsų politikai numato, jog abortus merginoms kompensuos ligonių kasos, liudija tikrai viena, jog kuriamas žmogžudysčių verslas – valstybė finansuoja, sakykime, privačius ginekologijos-akušerijos kabinetus, kur atiminėjama gyvybė [...]. Tam skatinamas lytinis palaidumas. Tokio baisaus verslo nesugalvotų niekas, kas turi bent kiek žmogiškumo, o tokį pasibaisėtiną amoralumą įteisinti valstybine prasme – reikia ne ką kita, kaip atvirą, žūtbūtinę kovą prieš savo valstybę, tautą, istoriją ir metaistoriją bei ateit“.

Tarp svarbiausių mirties kultūros propaguotojų rašytoja netiesiogiai įvardija Lietuvos socialdemokratų partiją. Šis teiginys perdėtas, nes inicijuojant LR Konstitucijos 38 str. pataisą dėl šeimos ir santuokos apsaugos jai pritarė nemaža Seimo LSDP frakcijos narių. Tačiau dera pripažinti, kad ankstyvo vaikų lytinio švietimo programa, teisės į abortą, eutanaziją, bei kitos mirties kultūros iniciatyvos Seime, kurias kelia minėto straipsnio autorė ir jos partijos kolegės, anaipol nedidina šios partijos reitingų.

Individualistinės pakraipos judėjimai demokratijos sąlygomis turi teisę propaguoti instinktų išlaisvinimo ideologiją, žadančią žmonėms tariamai šviesesnę rytojų, o jų oponentai turi teisę tvirtinti, jog ligšiolinis instinktų laisvės ribojimas buvo ir liks svarbiausia bei esminė visuomenės išlikimo sąlyga. Tai esminis konstitucinis įsitikinimų laisvės principas, įtvirtintas tiek tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose, tiek LR Konstitucijoje (25 str.). Tačiau M.A.Pavilionienė jokios oponuojančios nuomonės nepakenčia – pastangas apginti šeimos ir santuokos institutą prilygina fašistinei retorikai.

Ypač kliūva Stambulo konvencijos (Europos Tarybos konvencija dėl smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir šalinimo) oponentams, raginantiems Vyriausybę neteikti, o Seimą neratifikuoti Konvencijos, nes jos nuostatos Lietuvos teisinėje sistemoje būtų perteklinės ir Konvencijos ratifikavimas visuomenei duotų daugiau žalos negu naudos. Pvz., Konvencija įsakmiai reikalauja panaikinti moteris diskriminuojančius teisės aktus (4 str.), nors jokių moteriškos lyties asmenų žeminimo, išnaudojimo ir diskriminavimo nuostatų šalies Konstitucijoje ir kituose Lietuvos valstybės teisės aktuose nėra.

M.A.Pavilionienės suinteresuotumas Konvencijos ra-

tifikavimu išryškėja atidžiau perskaičius Konvencijos 4 str. 3 dalį, kuri įpareigoja valstybę „įgyvendinti priemones nediskriminuoti asmens dėl socialinės lyties, lytinės orientacijos, lyties tapatybės arba kito statuso.“

Konvencijos ratifikavimo oponentai mano, kad įtraukus į teisinę sistemą socialinės lyties sampratą iš esmės pasikeistų visuomenės požiūris į egzistuojančias lytis, t.y. į vyro ir moters santykius. Be to, Konvencijos 12 str. įpareigoja valstybę skatinti “vyrų ir moterų [...] elgesio modelio pokyčius siekiant išnaikinti [...] papročius, tradicijas ir [...] praktiką, grindžiamą [...] stereotipiniais moterims ir vyrams priskiriamais vaidmenimis“. Akivaizdu, kad pastarasis įpareigojimas visai nesusijęs su smurtu prieš moteris. Konvencijoje įtvirtintą valstybės prievolę keisti stereotipinius moters ir vyro vaidmenis, išnaikinti papročius ir tradicijas derėtų vertinti kaip skatinimą kurti naujo socialinio tipo žmogų.

Vyresnioji karta tebejaučia apgailėtiną sovietmečio griovimo patirtį. Ketinimai naikinti papročius ir tradicijas sunkiai dera su demokratijos samprata bei asmens pažiūrų ir įsitikinimų laisve. Būtina suprasti, kad valstybė negali įtraukti socialinės lyties ir lyties tapatybės aspektus į formaliojo švietimo bei mokymo programas nepažeisdama konstitucinės piliečių teisės auklėti vaikus pagal savo dorovinius įsitikinimus. Tad šiuo atveju keliamas klausimas ne dėl smurto prieš moteris prevencijos, o dėl vertybinių pakeitimų Konstitucijoje, kurią šalies piliečiai priėmė referendumu.

Vertybinis vištakumas

Stambulo konvencijos ratifikavimo būtinybę M.A.Pavilionienė „argumentuoja“ smurto prieš moteris pavyzdžiais Šiaurės Nigerijoje, kur pagrobtos ir prievartautos moksleivės po lytinio išnaudojimo buvo prievarta ištekintos. Tačiau kalbėdama apie pagrobtas moksleives, politikė nekalba apie šioje šalyje nuolat žudomus žmones dėl religinių įsitikinimų. Šiaurės Nigerijoje, Borno valstijoje rasti 47 nužudytų krikščionių tikėjimą išpažįstančių žmonių kūnai. Politikei neklūva ir tai, kad krikščionys masiškai žudomi Irake, Sirijoje ir kitose radikaliojo islamo dominuojamose šalyse. Gal žmonių žudymą ji laiko mažesne blogybe už jų prievartavimą, o gal ji abejinga tokioms žudynėms dėl tariamo „religijos tarnų dviveidžio gyvenimo būdo“?

Kita vertus kalbant apie smurtą prieš moteris galima kalbėti apie nepažabojamą seksualinį smurtą Malyje, apie moterų beteisškumą Sirijoje, Jemene, Omane, Jordanijoje, Irake, Maroke. Kai kuriose iš šių šalių moteris norėdama keliauti privalo gauti raštišką savo vyro leidimą, moterims draudžiama balsuoti, turėti nuosavybę, sąskaitą banke, studijuoti universitetuose ir pan. Antai Saudo Arabijoje moterims draudžiama vairuoti automobilius!

Bet kuriuo atveju, kad net ir netiesioginis Lietuvos prilyginimas minėtoms šalims rodo akivaizdų politikės atotrūkį nuo realybės.

Stambulo konvencijos oponentai pagrįstai teigia, kad Konvencijos nuostatos išbalansuotų teisių ir pareigų pu-

siausvyrą, kuria grindžiama demokratinės valstybės teisinė sistema. Pvz., Konvencija teigia, kad „moterų diskriminavimo forma apima visus smurto dėl lyties atvejus, kai moterims [...] gali būti sukelta [...] psichologinė ar ekonominė žala bei kitokios kančios.“ (3 str.) Pažymėtina, kad psichologinę žalą arba kančias, kurios gali būti sukeltos ateityje, įrodyti yra perdėm sudėtinga. Be to, šiuo metu Lietuvos teisė reglamentuoja bausmes už bet kokį smurtą prieš asmenį, neišskiriant jokios jo formos nei vyro, nei moters atžvilgiu. O Konvencija išskiria atsakomybę ir bausmę tik moterų atžvilgiu. Tuo būdu vienos lyties asmens teisės yra iškeliamos aukščiau už kitos lyties asmens teises ir laisves, o tai neabejotinai yra vienos lyties diskriminacija kitos lyties atžvilgiu. Tai prieštarauja Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 2 str., Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos 8 str., Tarptautinio piliečių ir politinių teisių pakto 3, 5, 14 ir 26 str., LR Konstitucijos 29 str., kuris nurodo, jog „žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, [...] įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu“.

Be to, pagrįstas oponentų teiginys, kad Konvencija skatina žmonių įskundimus dėl galimo emocinio arba psichologinio smurto: 27 str. įpareigoja kiekvieną asmenį, kuris mano, kad bus vykdomas fizinis, emocinis ar psichologinis smurtas, apie tai pranešti kompetentingoms institucijoms.

Žmonių įskundimo tradicija atkakliai diegta bolševikinėje Rusijoje po Spalio perversmo, kai žmonos buvo skatinamos skusti savo nelojalius valdžiai vyrus, vaikai – tėvus, ir žinome, kuo tai baigdavosi. Šis sugretinimas parodo, kad pradėjus taikyti baudžiamąsias sankcijas dėl bet kokio, ir tik galimo priešiško bet kurios socialinės lyties asmens atžvilgiu, už priešišką, menkinančią, žeminančią ar įžeidžiančią aplinką (40 str.), įskundimų, nepagrįstų pranešimų, sąskaitų suvedinėjimų, piktnaudžiavimo ir panašaus pobūdžio ikiteisminių tyrimų ir bylų teismuose neišvengiamai padaugės. O supriešinimas tikrai nėra visuomenės problemų sprendimo būdas.

Tai tik kelios pastabos iš Lietuvos žmogaus teisių organizacijų LR Seimui ir Vyriausybei pateiktų ekspertinių išvadų dėl Stambulo konvencijos prieštaravimo. Straipsnio „Apie meilę žmonėms“ autorę kvieštume į jas labiau įsigilinti. Jei vis dėlto išliktų nuoširdus noras ginti žmogaus teises, pirmiausia kvieštume ginti šeimas ir vaikus nuo skurdo, nes trečdalis vaikų Lietuvoje skursta, jaunos žmonės nuo nedarbo, nes beveik milijonas darbingiausio amžiaus Lietuvos piliečių darbo ieškoties išvyko svetur ir, tikėtina, visam laikui, pagaliau - senelių ir neįgaliųjų teisę išgyvent, t.y. kvieštume ginti ne individualistines, o visuotines žmogaus teises, kurios sutelkia ir vienija visuomenę, o ne skaldo ją.

Vytautas Budnikas

Paskelbta:

http://www.lzs.lt/lt/naujienos/savaite_tema/vytautas_budnikas_nevarzoma_teise_i_kuna_arba_atsakymas_m._a._pavilonienei.html

<http://www.propatria.lt/2014/11/vytautas-budnikas-nevarzoma-teise-i.html>

**LŽTA signataro, LMA akademiko
profesoriaus Antano Buračo
komandiruotės į XI tarptautinėje
akademijų ir universitetinių bendrijų
Tarptautinio žmogaus teisių tinklo
konferenciją
ATASKAITA**

2014 m. gegužės 25 - 29 d. Halėje (Vokietija) atstovau LMA XI tarptautinėje akademijų ir universitetinių bendrijų tarptautinio žmogaus teisių tinklo konferencijoje, kur buvo išklaustytos dvišimtės ataskaitos ir aptartos spręstinios tinklo problemos pasaulio kaitos procese, taip pat Vokietijos nacionalinės mokslų akademijos Leopoldina surengtame tarptautiniame simpoziume „Mokslas ir žmogaus teisės: dinaminė sinergija“. Aptariant svarbiausias šio tinklo problemas ir regioninius aspektus, plenariniame posėdyje ir apvalaus stalo diskusijose pasisakiau apie būtinybę žymiai didesnę dėmesį skirti, plėtojant tarptautinį akademinį tinklą, Rytų ir Centrinės Europos šalių akademinį darbuotojų teisių atstovavimui, inicijuojant nepriklausomus nacionalinius akademinio interneto tinklus.

Detaliau aptarta kintanti situacija, palaikant ryšius su Rusijos, Baltarusijos ir Ukrainos mokslų akademijomis, taip pat tikslingumas panaudoti Lietuvos žmogaus teisių organizacijos veiklos patirtį plėtojant neprievartines akademinų laisvių gynimo priemones šalies demokratizacijos procese. Kartu įteikiau Leopoldinos žmogaus teisių komiteto pirmininkui ak. Hans-Peter Zenner neseniai išleista Lietuvos žmogaus teisių organizacijos tarptautinių dokumentų rinkinį, kuriame detaliau atsispindi jos patirtis ir bendradarbiavimas su Tarptautinėms žmogaus teisių organizacijoms Lietuvai atgaunant bei įtvirtinant Nepriklausomybę. Jos steigime ir darbe dalyvavo nemažai LMA narių (man irgi iniciatyvinės grupės sudėtyje steigti Lietuvos žmogaus teisių asociaciją (LŽTA) ir būti išrinktu jos I pirmininku), tad nemažas dėmesys jos plėtroje buvo skiriamas taip pat galimybėms plėtoti mokslininkų teisių gynimo sistemą Lietuvos Respublikoje, pirmiausia apimant tiek universitetų, tiek akademinų tyrimų institutų tyrėjus.

Konferencijoje dalyvavo apie 40 pasaulio valstybių bei tarpt. akademinų institucijų atstovai, Nobelio laureatai, didžiųjų Azijos valstybių MA prezidentai, Academia Europea, Besivystančių šalių MA (TWAS), UNESCO ir kt. tarptautinių akademinų institucijų bei kt. vadovaujantys atstovai (http://www7.nationalacademies.org/humanrights/CHR_086693.htm).

Pasitarimo metu buvau įgaliotas aptarti LMA Prezidiume galimybes įsteigti prie LMA ar jos sudėtyje mokslininkų žmogaus teisių komitetą, analogišką daugeliui tarptautinio akademinio žmogaus teisių tinklo institucijų. Pasitarus jo sudėtyje būtų tikslinga atstovauti LMA mokslų skyrių atstovus, Lietuvos mokslininkų sąjungą, LŽTA (jos dabartinis pirmininkas, teisininkas V. Budnikas turi sukauptę didelę patirtį nuo pat Asociacijos įsteigimo). Tarp kitų

uždavinių, LMA mokslininkų žmogaus teisių komitetui tektų padėti akademijų ir universitetinių bendrijų tarptautinio žmogaus teisių tinklo vadovybei atnaujinti arba inicijuoti analogiškas nepriklausomas ir veiksmingas institucijas minėtose Rusijos, Baltarusijos ir Ukrainos mokslininkų bendruomenėse vykdyti sistemingą teisių monitoringą.

Aptarti ir priimti XI akademijų ir universitetinių bendrijų tarptautinio žmogaus teisių tinklo konferencijos nutarimai jau pradėti skelbti, likusi jų dalis numatoma baigti skelbti artimiausiomis savaitėmis.

(http://www7.nationalacademies.org/humanrights/chr_044113.htm; http://www7.nationalacademies.org/humanrights/CHR_051814.htm).

2014 m. gegužės 29 d.

DĖL UKRAINOS PILIETĖS NADEŽDOS SAVČENKO IŠLAISVINIMO

**Rusijos Federacijos Teisingumo ministrui
Gerb. p. Aleksandrui Vladimirovičiui Konovalovui**

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ KOORDINAVIMO CENTRO KREIPIMASIS

2014 m. rugpjūčio 14 d.
Vilnius

2014 m. liepos 21 d. Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centras (LŽTKC) elektroniniu paštu iš Rusijos ambasados Lietuvoje gavo Rusijos Prezidento Vladimiro Putino kreipimąsi į žmogaus teisių organizacijas, kuriame Rusijos Prezidentas išdėsto savo požiūrį į įvykius Ukrainoje ir ragina visas konflikto šalis nedelsiant nutraukti kraujo praliejimą bei sėsti prie derybų stalo.

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centras vienija penkias žmogaus teisių organizacijas. daugelis kurių yra tarptautinių žmogaus teisių organizacijų nariai, todėl joms yra žinomos Voronežo areštinėje, Rusijos Federacijoje, laikomos Ukrainos pilietės lakūnės Nadeždos Savčenko bylos aplinkybės. Ši Ukrainos pilietė pakliuvo į neteisėtų ginkluotų grupuočių nelaisvę Ukrainos Respublikoje Luhansko srityje ir buvo pervežta į Rusijos Federacijos teritoriją, kur šiuo metu jos atžvilgiu vyksta teismo procesas.

LŽTKC nori atkreipti dėmesį, kad Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 3 straipsnis skelbia, jog *„kiekvienas turi teisę į gyvybę, laisvę ir asmens saugumą*. Deklaracijos 9 straipsnis skelbia, kad *„niekas negali būti savavališkai suimtas, sulaukytas ar ištremtas*.”

Esminės žmogaus teises bei laisves taip pat reglamentuoja Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas, kurio 8 straipsnio 2 dalis skelbia, kad *„niekas neturi būti laikomas nelaisvas*, o šio pakto 14 straipsnio 1 dalis skelbia, kad *„Visi asmenys teismams ir tribunolams yra lygūs. Kiekvienas asmuo turi teisę, kad jo byla būtų nagrinėjama lygybės ir viešumo sąlygomis pagal įstatymą sudaryto kompetentingo, nepriklausomo ir nešališko teismo*...”

Šios nuostatos taip pat įtvirtintos ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje, kurios 4 straipsnio 1 dalis skelbia, kad *„niekas negali būti laikomas vergijoje ar nelaisvas*.”

LŽTKC žiniomis, Rusijos valstybė yra ratifikavusi šiuos tarptautinės teisės dokumentus ir pripažįsta minėtas tarptautines žmogaus teisių normas. Tačiau LŽTKC taip pat žinoma, kad Ukrainos pilietės N. Savčenko atžvilgiu teismo procesas nėra viešas, kad jis yra politizuotas, nes minėtai Ukrainos pilietei inkriminuojami nusikaltimai, su kuriais ji nėra susijusi. Be to, tariami nusikaltimai jei ir galėjo būti padaryti, tai jie galėjo būti padaryti Ukrainos Respublikos teritorijoje, o tai reiškia, kad teismo procesas Ukrainos pilietės N. Savčenko atžvilgiu jei ir galėtų vykti, tai jis turėtų vykti Ukrainos Respublikoje, todėl minėta Ukrainos pilietė yra neteisėtai laikoma nelaisvėje Rusijos Federacijos Voronežo areštinėje, tuo pažeidžiant nurodytas tarptautines žmogaus teisių normas ir jos pamatinę teisę gyventi laisvėje, savo šalyje - Ukrainos Respublikoje.

Atsižvelgdami į tai, kad Rusijos Federacija deklaruoja nesanti konflikto Ukrainoje šalis ir į tai, kad Rusijos prezidentas Vladimiras Putinas kviečia šalis sėsti prie derybų stalo, prašome nutraukti teisminį Ukrainos pilietės N. Savčenko persekiojimą Rusijos Federacijoje ir perduoti šią pilietę Ukrainos Respublikai. Manome, jog teismo Ukrainos pilietės N. Savčenko persekiojimo Rusijos Federacijoje nutraukimas ir jos perdavimas Ukrainos Respublikai, būtų akivaizdus faktas, kad Rusijos valstybė laikosi prisiimtų tarptautinių įsipareigojimų žmogaus teisių srityje ir konkrečiais veiksmais siekia humanizuoti konfliktą Ukrainoje ir kad minėtas Rusijos Prezidento kreipimasis į žmogaus teisių organizacijas nebuvo vien formalus viešųjų

ryšių aktas.

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo pažymi, kad šį prašymą palaiko ir Tarptautinė žmogaus teisių lygų federacija (FIDH) bei kitos tarptautinės žmogaus teisių organizacijos.

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centras (LŽTKC):

Piliečių gynybos paramos fondas - STASYS KAUSINIS

Lietuvos Helsinkio grupė - STASYS STUNGURYS

Lietuvos žmogaus teisių asociacija - VYTAUTAS BUDNIKAS

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija - ROMUALDAS POVILAITIS

DĖL NEPAGRĮSTO LIETUVOS RESPUBLIKOS PILIEČIŲ BAUDŽIAMOJO PERSEKIOJIMO RUSIJOS FEDERACIJOJE

Rusijos Federacijos Teisingumo ministrui A. V. KONOVALOVUI

Rusijos Federacijos Generaliniam prokurorui J. ČAIKAI

Rusijos Federacijos Ambasadai Lietuvoje

Tarptautinei žmogaus teisių lygų federacijai (FIDH)

Europos žmogaus teisių asociacijai (AEDH)

Amnesty International

Kopijos:

Lietuvos Respublikos Prezidentei D. Grybauskaitei

Lietuvos Respublikos Seimui

Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ KOORDINAVIMO CENTRO PAREIŠKIMAS

2014 m. rugsėjo 16 d.

Vilnius

BBC Rusijos naujienų tarnyba paskelbė, kad Rusijos Federacijos generalinė prokuratūra kreipėsi teisinės pagalbos į Lietuvos Respublikos teisėtvarkos institucijas dėl Lietuvos Respublikos piliečių, 1990-1991 metais pasitraukusių arba atsisakusių tarnauti SSSR kariuomenėje, siekdama pradėti jų baudžiamąjį persekiojimą.¹

Primename, kad 1990 m. kovo 11 d. teisėtai išrinkta Lietuvos Aukščiausioji Taryba atkūrė Lietuvos nepriklausomybę. Nuo minėto momento tarptautinės teisės požiūriu Lietuvos Respublika tiek *de jure*, tiek *de facto* tapo nepriklausoma savarankiška valstybė. Tačiau tuo metu Lietuvos teritorijoje dar buvo SSSR okupacinė kariuomenė. Ši kariuomenė terorizavo vietinius gyventojus, grobė jaunuolius ir prievarta vežė juos į sovietų armijos karinius dalinius, teisė juos laisvės atėmimo bausmėmis.

Lietuvos Respublikos Krašto apsaugos ministerijos duomenimis, nuo 1990 metų kovo 11 dienos prievartinės tarnybos sovietų armijoje atsisakė 1562 jaunuoliai. Iš jų 67 buvo prievarta išvežti į sovietų karinius dalinius - iš jų 21 jaunuolis 1990 metų kovo 27-osios naktį išvežtas į Magadano sritį, kiti 46 - sugaudyti pavieniui ir išvežti į kitus sovietų karinius dalinius. 20 vaikinių nuteisti laisvės atėmimo bausmėmis, trims išskeltos baudžiamosios bylos, trys jaunuoliai žuvo. 1465 vaikinai, norėdami išvengti prievartinės tarnybos ir sovietų armijos ar valdžios atstovų represijų, buvo priversti slapstyti, keisti gyvenamąją vietą, palikti šeimas.

Tokiu būdu minėtu teisinės pagalbos prašymu Rusijos Federacija ketina vienu metu pradėti per 1,5 tūkstančio Lietuvos piliečių baudžiamąjį persekiojimą.

1990 m. birželio 5 d. Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija ir Lietuvos Helsinkio grupė informavo Jungtinių Tautų (JT) Žmogaus Teisių Komitetą apie sovietinės okupacinės kariuomenės grobimus ir prievarta vežamus į sovietų armijos karinius dalinius, Lietuvos jaunuolius, nurodydamos, kad SSSR šturkščiai pažeidžia 1949 metų Ženevos konvenciją (51 str.), draudžiančią į kariuomenę imti užimtų teritorijų gyventojus, kad SSSR pažeidžia Kopenhagos konferencijos Baigiamąjį dokumentą ir Paryžiaus chartiją naujamajai Europai, kuri patvirtina įsitikinimų reiškimo laisvę ir draudžia savavališkus areštus ar sulaikymus, žiaurų, nežmonišką ar žmogaus orumą žeminantį elgesį. Taip pat minėtos Lietuvos žmogaus teisių organizacijos prašė JTO pagalbos, nes SSSR pasienio tarnybos neįleisdavo į Lietuvos Respubliką atvykstančių gydytojų, korespondentų, užsienio specialistų ir oficialių delegacijų dalyvauti Lietuvoje rengiamose tarptautinėse konferencijose, atskirais atvejais

¹ http://www.bbc.co.uk/russian/international/2014/09/140912_lithuania_soldiers_soviet_army.shtml

būdavo sulaikoma humanitarinė kitų šalių pagalba ir kt.

Dėl brutalaus sovietinės armijos elgesio Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija 1991 m. rugpjūčio 2 d. kreipėsi ir į tuometinį SSSR prezidentą M. Gorbačiovą, reikalaudama nutraukti SSSR vidaus reikalų ypatingos paskirties milicijos (OMON) bei reguliarios kariuomenės specialiųjų padalinių neteisėtus savivaliavimo ir teroro aktus prieš Lietuvos pareigūnus bei taikius gyventojus.

Tuo metu, kai Lietuvoje buvo grobiami, mušami jaunuoliai, iš jų tyčiojamosi, kai buvo planingai užpuldinėjami Krašto apsaugos, policijos ir muitinių darbuotojai, naikinamos muitinės techninės priemonės, kai 1991 m. liepos 28 d. Pasvalio rajone Lietuvos Respublikoje, buvo sudegintas Saločių muitinės pastatas, o 1991 m. liepos 31-osios naktį nužudyti Medininkų muitinės posto darbuotojai, SSSR prezidentas M. Gorbačiovas neigė SSSR valdžios sąsajas su minėtais sovietinių karinių dalinių įvykdytais teroro aktais bei išpuoliais prieš taikius civilius Lietuvos gyventojus. Jis netgi žadėjo ištirti incidentą, kai OMON Vilniuje užgrobė telefonų ir telegrafo centrą.

Taigi tuometinė SSSR valdžia atsiribojo nuo nusikalstamos savo kariškių veiklos Lietuvos Respublikos teritorijoje. Todėl stebina Rusijos Federacijos teisėtvarkos institucijų iniciatyva minėtus nusikalstamus veiksmus priskirti Rusijos Federacijai, o juos priskirti tektų vadovaujantis pastarųjų teisiniais argumentais, kurie prieštarauja protingumo kriterijams. Pirmiausia teisiniu požiūriu *ad absurdum* yra pradėti baudžiamąjį persekiojimą atsisakiusių tarnauti kariuomenėje valstybės, kurios jau nebėra (SSSR panaikinta Rusijos Federacijos, Ukrainos ir Baltarusijos susitarimu 1991 metų gruodį.)

Kita vertus minėtu laikotarpiu Rusijos Federacijos konstitucija nenumatė prievolės jos teritorijoje tarnauti svetimos valstybės piliečiams, kaip ir sovietinių valstybių konstitucijos nenustatė prievolių jų teritorijose tarnauti Rusijos Federacijos piliečiams. Juolab nepriklausomos Lietuvos Respublikos piliečiai neprivalėjo tarnauti Rusijos Federacijoje, nei pastarosios piliečiai Lietuvos Respublikoje.

Vis dėlto jeigu Rusijos Federacija siekia perimti jau neegzistuojančios valstybės (SSSR) kariuomenės prievoles ir dėl to ketina pradėti baudžiamąjį persekiojimą dėl 1990-1991 m. iš SSSR kariuomenės pasitraukusių ar atsisakiusių joje tarnauti Lietuvos Respublikos piliečių, tai jai dera prisiimti ir atsakomybę už visus Antrojo pasaulinio karo ir pokario nusikaltimus tiek Lietuvos, tiek ir kitų Baltijos valstybių teritorijose - masines žmonių žudynes, deportacijas į sovietinius Gulagus (Stalino valdymo metu jėga į Sibirą iš Latvijos, Estijos ir Lietuvos ištremta per 220 tūkstančių žmonių, neįskaitant politinių kalinių, kurių buvo dar dešimtys tūkstančių), 1991 m. Sausio 13-osios žudynes Vilniuje bei kitus nusikaltimus, nes juos vykdė būtent SSSR kariškiai.

Lietuvoje dar labai daug žmonių, kuriems Rusija asocijuojasi su Levu Tolstojumi, Aleksandru Puškinu, Andrejumu Sacharovu, Mstislavu Rostropovičiumi ir kitomis rusų tautos išmybėmis. Dera nepamiršti, kad Rusijos Federacijos valdžios institucijoms siekiant perimti neegzistuojančios SSSR kariuomenės prievoles laisvų Baltijos valstybių atžvilgiu, teks kartu perimti ir visą SSSR blogio praeities paveldą bei nukentėjusių nuo SSSR tautų panieką Rusijos žmonėms, ko pastarieji tikrai nenusipelnė.

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos signatarai:

LMA akademikas, profesorius ANTANAS BURACAS

Profesorius, LR Seimo narys ARIMANTAS DUMČIUS

Profesorius, habilituotas humanitarinių mokslų daktaras BRONIUS GENZELIS

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centras (LŽTKC):

Lietuvos žmogaus teisių asociacija - VYTAUTAS BUDNIKAS

Piliečių gynybos paramos fondas - STASYS KAUŠINIS

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija - ROMUALDAS POVILAITIS

Lietuvos Helsinkio grupė - STASYS STUNGURYS

Asociacija Nepartinis demokratinis judėjimas - KRESCENCIJUS STOŠKUS

LŽTA narių dėmesii!

2014 m. gruodžio 18 d. 18,00 val. Spaudos rūmuose vyks LŽTA ataskaitinė konferencija (suvažiavimas).

Darbotvarkėje: LŽTA komiteto ataskaita ir LŽTA komiteto rinkimai.

LŽTA komitetas

Redakcijos adresas: Laisvės pr.60, LT-05120 Vilnius

Valstybės institucijose platinamas elektroniniu paštu. Atspausdintas tiražas - 1500 egz.

Leidžia Lietuvos žmogaus teisių asociacija

Laisvės pr.60-302, LT-05120 Vilnius. El.paštas: komitetas@lzta.lt; www.lzta.lt